ECLI:LV:AT:2022:1109.C30427520.15.S
Lieta Nr. C30427520, SKC-217/2022
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2022. gada 9. novembrī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Inta Lauka,
senators Aivars Keišs,
senatore Ļubova Kušnire

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar prasītājas /pers. B/ pārstāvja kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021. gada 10. jūnija spriedumu /pers. B/ prasībā pret /pers. C/ un /pers. D/ par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/, pamatojoties uz Civillikuma 1635. pantu un atsaucoties uz Satversmes 92. un 96. pantu, cēlusi tiesā prasību pret /pers. C/ un /pers. D/, un lūgusi piedzīt solidāri no atbildētājiem atlīdzību 2000 EUR par prasītājai nodarīto morālo kaitējumu.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] /pers. B/ kā pašreizējā īrnieka, prasītājas dēla /pers. E/ ģimenes locekle, pamatojoties uz 1986. gada 5. augustā noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu, lieto dzīvokli /adrese/.

[1.2] No 2019. gada 9. jūlija īpašuma tiesības uz minēto dzīvokli zemesgrāmatā nostiprinātas /pers. F/, kurš dzīvo ASV un kā jaunais īpašnieks izvairās noslēgt dzīvojamo telpu īres līgumu. Lai gan minētajai personai saskaņā ar likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 8. pantu ir saistoši iepriekšējā īpašnieka noslēgtie īres līgumi, 2019. gada 13. augustā zemesgrāmatā izdarīts ieraksts par īres līgumu ar /pers. D/.

[1.3] Pret prasītāju un viņas dēlu /pers. E/ ir uzsāktas nelikumīgas darbības ar mērķi izlikt īrniekus no dzīvokļa. Dzīvokļa īpašnieka ģimenes loceklis un arī viņa pilnvarnieks /pers. C/, izmantojot viltu un norādot uz nepieciešamību veikt dzīvokļa tehnisko apsekošanu, 2019. gada 16. augustā lūdza ielaist viņu dzīvoklī. Pēc tam, kad prasītāja atvēra durvis, dzīvoklī ienāca /pers. C/, /pers. D/ un vēl kāda persona, kuri sāka nest dzīvoklī /pers. D/ piederošas mantas, tostarp ledusskapi un gultu, paziņojot, ka turpmāk dzīvoklī nedzīvos prasītāja, bet gan /pers. D/. Nelikumīgās ielaušanās laikā tika sabojāta durvju slēdzene, kuru no durvīm izņēma kāds nepazīstams vīrietis.

Prasītāja nekavējoties sazinājās ar dēlu /pers. E/ un meitu /pers. G/, kuri ieradās notikuma vietā, fiksēja notiekošo un izsauca policiju.

[1.4] Mājokļa neaizskaramību garantē Satversmes 96. pants. Norādītajā dzīvoklī prasītāja faktiski dzīvo jau četrdesmit gadus un nav apšaubāms, ka tas ir viņas mājoklis, kurā atbildētāji iekļuva ar viltu, pretēji gan prasītājas, gan viņas dēla gribai, pārkāpjot likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 28. pantu. Mēģinot iemitināt dzīvoklī /pers. D/ un ienesot dzīvoklī šai personai piederošās mantas, proti, izstumjot prasītāju no dzīvokļa, pārkāpts Civillikuma 2131. pants. Šādā veidā atbildētāji būtiski aizskāra prasītājas pamattiesības uz mājokļa neaizskaramību, ko garantē Satversme.

[1.5] Atbilstoši Satversmes 92. pantam nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzību. Prettiesīgi ielaužoties prasītājas dzīvoklī un veicot iepriekš minētās darbības, atbildētāji prasītājai nodarīja morālo kaitējumu, kas izpaudās kā garīgi pārdzīvojumi, satraukums un bailes par to, ka viņa zaudēs savu mājokli. Atlīdzība par morālo kaitējumu nosakāma pēc tiesas ieskata saskaņā ar Civillikuma 1635. pantu, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 14.oktobra spriedumu /pers. B/ prasība apmierināta pilnīgi.

Pirmās instances tiesa atzina, ka, prettiesiski pārkāpjot /pers. B/ pamattiesības uz mājokļa neaizskaramību, ko garantē Satversmes 96. pants, atbildētāji ar viltu ir iekļuvuši prasītājas dzīvesvietā, ienesuši tajā svešas personas mantas un nomainījuši durvju slēdzeni, šādā veidā nodarīdami /pers. B/ morālo kaitējumu, kas izpaudās kā garīgi pārdzīvojumi, satraukums un bailes par mājokļa zaudēšanu. Minētais pamattiesību prettiesisks aizskārums rada Civillikuma 1635. pantā norādītās sekas – tiesības uz atlīdzību prasības pieteikumā norādītajā apmērā – 2000 EUR, kas atbilstoši Civillikuma 1674. pantam piedzenama solidāri.

[3] Par minēto spriedumu apelācijas sūdzību iesniedza viens no atbildētājiem – /pers. C/, kurš norādīja, ka atbildētāju iekļūšana dzīvoklī bijusi saistīta ar nepieciešamību veikt apjomīgu ēkas nesošo konstrukciju remontu, ko gatavojās veikt dzīvokļa īpašnieks.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. C/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2021. gada 10. jūnijā nosprieda prasību apmierināt daļēji: piedzīt solidāri no /pers. C/ un /pers. D/ /pers. B/ labā atlīdzību par morālo kaitējumu 250 EUR un tiesas izdevumus 15,04 EUR; noteikt /pers. B/ tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles noslēguma dienai) saņemt solidāri no /pers. C/ un /pers. D/ likumiskos 6% procentus gadā no nesamaksātā pamatparāda 250 EUR, ievērojot, ka procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis kapitāla lielumu; noraidīt prasību daļā par morālā kaitējuma atlīdzības 1750 EUR piedziņu; piedzīt no /pers. B/ /pers. C/ labā tiesāšanās izdevumus 270,17 EUR; piedzīt solidāri no /pers. C/ un /pers. D/ valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,92 EUR; piedzīt no /pers. B/ valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 13,44 EUR.

Tiesas spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Atzīstams, ka atbildētāji ar savu rīcību, iekļūstot dzīvoklī, ienesot tajā svešas personas mantas un nomainot durvju slēdzeni, ir nodarījuši prasītājai garīgus pārdzīvojumus, satraukumu un bailes par to, ka viņa prettiesiskā ceļā var zaudēt mājokli. Šādā veidā aizskarta gan prasītājas, gan viņas

ģimenes locekļu personiskā drošība un traucēts miers, kas radīja nepieciešamību izsaukt policiju. Konstatēts, ka dzīvokļa īpašnieks neatļautā veidā ar savu pārstāvju starpniecību faktiski centās pārņemt dzīvokli savā valdījumā. Līdz ar to nav pamata šaubām, ka prasītājai ir nodarīts morālais kaitējums, kas atlīdzināms saskaņā ar Civillikuma 1635. pantu.

[4.2] Prasītāja ir pierādījusi Civillikuma 1635. panta priekšnosacījumus, kas viņai dod tiesības prasīt mantisku atlīdzību par morālo kaitējumu. Lietā nav iegūti pierādījumi tam, ka atbildētāju rīcības dēļ būtiski ietekmēta prasītājas dzīves kvalitāte, ka piedzīvotais satraukums atstājis paliekošas fiziskas vai psiholoģiskas sekas. Tāpat no lietas materiāliem neizriet, ka atbildētāju rīcības dēļ prasītāja būtu zaudējusi mājokli un ka viņa vēl arvien izjūt negatīvas emocionālas sekas.

Tā kā attiecībā uz šādu gadījumu nav izveidojusies stabila tiesu prakse, jāņem vērā tiesu prakse lietās par persona patvaļīgu izlikšanu no dzīvojamām telpām, liedzot iespēju tajās iekļūt. Izanalizējot tiesu paraksi četrās līdzīgās lietās (Zemgales apgabaltiesas 2016. gada 7. decembra spriedums lietā Nr. C31456114, Rīgas apgabaltiesas 2014. gada 17. jūnija spriedums lietā Nr. C28351713, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014. gada 30. decembra spriedums lietā Nr. C04443711, Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 28. februāra spriedums lietā Nr. C30446215) secināms, ka atlīdzība par morālo kaitējumu noteikta robežās no 1000 EUR līdz 1422 EUR. Jāņem vērā, ka minētajos gadījumos pārkāpums ir bijis ilgstošs un sistemātisks, īmieks no dzīvojamām telpām izlikts viņam klāt neesot.

Minētie tiesu prakses spriedumi nav tieši piemērojami izskatāmajā lietā, taču tie pietiekami skaidri pauž tiesu praksi jautājumā par aizskarto nemantisko labumu nozīmīgumu un palīdz rast izpratni par kritērijiem, kas izmantojami, nosakot atbilstīgu (taisnīgu) atlīdzinājumu gadījumos saistībā ar mājokļa neaizskaramību. Līdz ar to minētie tiesas spriedumi un tajos konstatētie apstākļi ir ņemami vērā, nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru šajā lietā. Par prasītājai nodarīto morālo kaitējumu nav pamata noteikt augstāku atlīdzinājumu, kā tas ir bijis civillietās, kurās persona izlikta no dzīvesvietas.

Kaitējuma atlīdzības apmērs 2000 EUR, kuru noteikusi prasītāja, ir nesamērīgs un neatbilstošs lietas faktiskajiem apstākļiem. Ievērojot, ka nevienam nav tiesības netaisni iedzīvoties uz otra rēķina, prasījums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu ir apmierināms daļēji, proti, solidāri no atbildētājiem prasītājas labā piedzenams morālā kaitējuma atlīdzinājums 250 EUR. Šāds morālā kaitējuma atlīdzības apmērs ir taisnīgs un atbilstošs morālā kaitējuma smagumam, kā arī pildīs preventīvo funkciju.

[5] Kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par morālā kaitējuma atlīdzības 1750 EUR piedziņu un no /pers. B/ piedzīti tiesāšanās izdevumi, kā arī par nesamaksātās valsts nodevas nepiedzīšanu no atbildētājiem valsts ienākumos, iesniedzis prasītājas pārstāvis, kurš lūdz spriedumu šajā daļā atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, nosakot atlīdzību tikai 250 EUR apmērā, pārkāpusi Satversmes 92. panta trešo teikumu, kas paredz tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu, kā arī nepareizi piemērojusi Civillikuma 5. un 1635. pantu. Šāds kaitējuma atlīdzības apmērs ir netaisnīgs un nepilda nevienu no morālā kaitējuma kompensācijas funkcijām.

[5.2] Atlīdzības noteikšana šādā, tik niecīgā un nesamērīgā apmērā nespēs veikt preventīvo funkciju, jo tas nākotnē neatturēs atbildētājus no turpmākām prettiesiskām darbībām gan pret prasītāju, gan citiem īmiekiem, kā arī padara vēršanos tiesā par pilnīgi neefektīvu tiesību aizsardzības līdzekli. Piedzītā atlīdzība nenodrošina aizsardzību pret mājokļa neaizskaramību, bet gluži pretēji, skaidri norāda, ka nopietnas sekas par mājokļa aizskārumu nevar iestāties, kas faktiski veicina pārkāpumu izdarīšanu.

Pārkāpjot Civilprocesa likuma 193. panta piekto daļu, tiesa nav vērtējusi un nav pamatojusi, kādā veidā noteiktā kompensācija pildīs preventīvo funkciju.

Atbildētāju prettiesiskajai rīcībai bija mantisks mērķis, proti, pārņemt strīdus dzīvokli savā valdījumā, ko tiesa spriedumā konstatējusi. Tas nozīmē, ka atbildētājiem „atmaksājas" riskēt ar 250 EUR piedziņu, ja tas var radīt iespēju atbrīvoties no nelabvēlīga īmieka. Tiesa atstājusi bez ievērības, ka atbildētāji veica organizētas un mērķtiecīgas darbības personu grupā mantkārīgos nolūkos.

[5.3] Neefektīvs tiesas sprieduma rezultāts, kurš neaizsargā personu no turpmākiem tās tiesību aizskārumiem, nav atzīstams par tiesisku un ir pretrunā ar Satversmes 92. pantā garantētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums tā pārsūdzētajā daļā ir atceļams, un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7] Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka /pers. C/ un /pers. D/ kopīgi veiktās prettiesīgās rīcības rezultātā (sk. *šā sprieduma 4.1. punktu*) prasītājai radītas garīgas ciešanas, negatīvas emocijas un pārdzīvojumi, kas veido Civillikuma 1635. panta otrās daļas tiesisko sastāvu. Līdz ar to ir pamats prasītājas labā piedzīt no atbildētājiem atlīdzību par nodarīto morālo kaitējumu.

Kasācijas sūdzībā apstrīdot spriedumu daļā, ar kuru noraidīta /pers. B/ prasība par 1750 EUR piedziņu, minētais secinājums nav apstrīdēts. Savukārt atbildētāji kasācijas sūdzību nav iesnieguši. Tādējādi, ievērojot Civilprocesa likuma 473. panta pirmo daļu, apelācijas instances sprieduma likumības pārbaudei šajā daļā, proti, par morālā kaitējuma nodarīšanas faktu, nav pamata.

Sprieduma likumības pārbaude ir veicama attiecībā uz prasības noraidīšanu par piedzenamās kaitējuma atlīdzības apmēru virs 250 EUR, ko apstrīd prasītāja lietā.

[8] Atbilstoši Civillikuma 1635. panta pirmajai daļai katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Savukārt šā paša panta otrā daļa noteic, ka ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas.

Tādējādi morālā kaitējuma nodarīšana dod tiesības cietušajam prasīt no aizskārēja mantisku atlīdzību, kuras apmēru nosaka tiesa.

„Tiesas nolēmuma mērķis ir dot cietušajam taisnīgu apmierinājumu, vai nu atjaunojot cietušā agrāko stāvokli, t.i., dodot tam pilnīgu atlīdzību, vai arī kompensējot vai kā citādi nolīdzinot (izlabojot) morālo (nemantisko) kaitējumu" (sk. *Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Rīga: Tiesiskās informācijas centrs, 1996, 147.lpp.*).

[9] Konkrētajā gadījumā Rīgas apgabaltiesa, noteikdama no abiem atbildētājiem piedzenamās atlīdzības kopējo apmēru 250 EUR, ir atsaukusies gan uz Civillikuma 5. pantu, gan 1635. pantu, taču no pārbaudāmā sprieduma satura nav iespējams izsecināt, kādēļ par konkrēto kaitējumu noteikts tieši

šāds atlīdzības apmērs un kādā veidā apgabaltiesa nonāca pie tās sprieduma 6.16. punktā ietvertā secinājuma, ka noteiktais atlīdzinājums ir taisnīgs, atbilstošs morālā kaitējuma smagumam, kā arī pildīs preventīvo funkciju, t.i., atturēs atbildētājus no līdzīga aizskāruma nodarīšanas nākotnē.

[9.1] Nepastāv vienotas likmes, uz kuru pamata noteikt atlīdzību par nemantisko kaitējumu, tāpēc atlīdzības apmērs nosakāms katrā konkrētā gadījumā pēc tiesas ieskata, ņemot vērā taisnības apziņu un vispārīgos tiesību principus, kā to paredz Civillikuma 5. pants. Tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas prasībām sprieduma pamatojumā jānorāda argumenti, kuru dēļ tā uzskatījusi, ka noteiktais atlīdzinājums atbilst taisnības apziņai, citiem vārdiem, ka atlīdzinājums ir taisnīgs un samērīgs (sal. *Augstākās tiesas 2018. gada 26. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-172/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0626.C40101714.1.S) 11.1. punktu, 2019. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-208/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1218.C29406815.7.S) 9.2.1. punktu*).

Sprieduma pamatojumam jāparāda, ka tiesa ir vērtējusi visus būtiskos apstākļus, kuriem ir nozīme kompensācijas par nodarīto morālo kaitējumu apmēra noteikšanā, un ka tiesa nav balstījusies tikai uz saviem subjektīviem ieskatiem, bet gan uz racionāliem juridiskiem apsvērumiem. Šajā ziņā Senāts pievienojas juridiskajā literatūrā paustajam viedoklim, ka: „[..] svarīgi, lai nolēmuma motīvu daļā ietvertā informācija, arī argumentu un pretargumentu vērtējums, viena vai otra argumenta noraidīšanas iemesli un izvērtēšanas kritēriji, pēc iespējas pilnīgāk un saprotamāk atspoguļotu tiesneša domu gaitu. Pilnīgs tiesneša domu gaitas izklāsts ikvienam nodrošina iespēju saskatīt lēmuma iemeslus un novērtēt risinājuma objektivitāti un pareizību" *(sk. Gaidele I. Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse. Likums un tiesības, 2002, 4.sēj., Nr. 36, 241.lpp.).*

[9.2] Latvijā gadu gaitā ir veidojusies tiesu prakse, kas raksturo atlīdzības par nemantisko kaitējumu noteikšanas vadlīnijas. Senāts savos nolēmumos ir norādījis, ka: „[..] tiesa primāri var vadīties no citos līdzīgas tiesiskās attiecības regulējošos normatīvajos aktos paredzētajiem kritērijiem un atlīdzības apmēra noteikšanas metodikas, jo Kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas valstīs tiesas ieskatu pamatojošajiem argumentiem, kam ir saistība ar likumdevēja gribu par tiesisko jābūtību līdzīgās tiesiskās attiecībās, ir autoritatīvs spēks" (*sk., piemēram, Senāta 2011 .gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-258/2011 (C04373606) 12. punktu, rīcības sēdes 2013. gada 22. marta lēmumu lietā Nr. SKC-455-2013 (C02036209), ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību par Civillietu tiesu palātas 2012. gada 16. janvāra spriedumu lietā Nr. PAC-182/2012)*.

Kasācijas instances tiesa vairākkārt uzvērusi, ka tādas tiesu prakses izpēte, kas izveidojusies citās – faktisko apstākļu ziņā salīdzināmās lietās, no vienas puses, nodrošina tiesiskās vienlīdzības un stabilitātes principa ievērošanu, no otras puses, palīdz rast vienotus kritērijus piedzenamās kompensācijas apmēra noteikšanai (sal., *piemēram, Senāta 2011. gada 5. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-209/2011 (C04379105) 14.3. punktu, 2013. gada 12. jūnija sprieduma Nr. SKC-122/2013 (C26122510) 11.1 .punktu, 2013. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-452/2013 (C27187209) 6.2. punktu, 2015. gada 28. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-9/2015 (C30576709) 8.2. punktu*).

Tomēr jāņem vērā, ka lietās par morālā kaitējuma piedziņu saskaņā ar Civillikuma 5. pantu atlīdzības apmērs ir nosakāms katrā konkrētā gadījumā pēc tiesas ieskata.

Tādēļ izmantojot tā dēvēto salīdzināšanas un tipizēšanas metodi, kas neapšaubāmi sekmē taisnīga atlīdzinājuma noteikšanu un balstās uz vienlīdzības principu (salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos – atšķirīgam), tiesām izskatāmās un jau izspriestās lietas būtiskie apstākļi, kas veido Civillikuma 1635. panta otrās daļas tiesisko sastāvu, ir jāsalīdzina un spriedumā jāpamato savs secinājums, kādēļ šīs lietas ir uzskatāmas par salīdzināmām, kā arī jānoskaidro, kādi bijuši tiesas apsvērumi, nosakot atlīdzinājuma apmēru tajās.

Svarīgi ņemt vērā, ka tiesu prakse nav uzskatāma par vienīgo kritēriju atlīdzības noteikšanai nemantiska kaitējuma nodarīšanas gadījumā. Senāts iepriekš jau norādījis, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzības noteikšanā tiesai jāņem vērā tādi kritēriji, kā, piemēram, aizskarto tiesību un interešu nozīmīgums, kaitējuma raksturs un smagums (tostarp tā ilgums, personas fiziskais un psiholoģiskais ierobežojums), kaitējuma nodarīšanas apstākļi, pārkāpēja attieksme, cietušā rīcība savu tiesību aizsardzībai, kaitējuma sekas, tostarp seku neatgriezeniskums (sk. *Senāta 2019. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. SKC-40/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0710.C30292615.1.S) 12.1.2. punktu un tajā norādīto Senāta judikatūru*). Tādējādi tiesu prakse ir izmantojama vienīgi kā viens no palīgavotiem atbilstīga atlīdzinājuma noteikšanai.

[9.3] Apelācijas instances tiesa sprieduma 6.14. punktā norādījusi, ka nav izveidojusies tiesu prakse attiecībā uz morālā kaitējuma atlīdzināšanu lietās, kas būtu uzskatāmas par šai lietai faktisko apstākļu ziņā līdzīgām.

Līdz ar to tiesu prakses veidošanas nolūkā tiesas pienākums, nosakot piedzenamās atlīdzības apmēru, bija atbilstoši Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas un 425. panta piektās daļas prasībām spriedumā īpaši rūpīgi novērtēt konkrētā pārkāpuma apstākļus un raksturu, analizēt šādā veidā nodarīta kaitējuma atlīdzināšanas kritērijus, kā arī pamatot, kādēļ tiesas noteiktais atlīdzinājums šiem kritērijiem atbilst.

Tiesa spriedumā atsaukusies uz četriem tiesu nolēmumiem lietās, kurās atlīdzība par nodarīto morālo kaitējumu piedzīta sakarā ar personas patvaļīgu izlikšanu no dzīvojamām telpām (sk. *šā sprieduma 4.2. punktu*) un konstatējusi, ka minētajās lietās atlīdzība noteikta robežās no 1000 EUR līdz 1422,87 EUR. Tiesa atzinusi, ka prasītājai nodarīto morālo kaitējumu nav pamata novērtēt ievērojami augstāk (prasības pieteikumā 2000 EUR) par kaitējumu, kas radies sakarā ar patvaļīgu izlikšanu.

Pārbaudāmajā spriedumā tiesa nav pievērsusies kaitējuma nodarīšanas apstākļu novērtējumam konkrētajā lietā, kā arī nav argumentējusi, kāpēc šajā gadījumā atlīdzība tomēr nosakāma 250 EUR apmērā, kas ir četras reizes mazāks par aplūkotajos nolēmumos (kuri tiesas ieskatā taisīti faktisko apstākļu ziņā pielīdzināmās lietās) noteikto pašu zemāko robežu. Līdz ar to spriedumā izdarītais apgalvojums par to, ka noteiktais atlīdzinājums ir taisnīgs un tas pildīs arī preventīvo funkciju, atzīstams par deklaratīvu.

Kasācijas sūdzībā arī pamatoti norādīts, ka prasītājas tiesību aizskārēji vēlējās iegūt noteiktu mantisku labumu, kas jāņem vērā, izvērtējot un pamatojot to, vai tiesas noteiktā atlīdzība par nemantisko kaitējumu pildīs preventīvo funkciju, proti, vai tā atturēs no dzīvojamo telpu atbrīvošanas ar prettiesiskām metodēm.

Turklāt tiesa, salīdzinot konkrētās lietas un spriedumā minēto citu lietu apstākļus, faktiski nepamatoti secinājusi, ka īrnieka prettiesiska izlikšana no dzīvojamām telpām, viņam klāt neesot, ir apstāklis, kas dod tiesības uz lielāku nemantiskā kaitējuma atlīdzību. Šādam secinājuma nevar piekrist, jo nepastarpināta vēršanās pret personu nerada mazāku pārdzīvojumu un psiholoģiskas ciešanas, nekā tiesību aizskaršana, personai klāt neesot. Atkarībā no aizskāruma īstenošanas veida nereti ir tieši otrādi – vēršanās pret personu var radīt lielākas ciešanas nekā aizmuguriskas darbības.

Lai arī vispārīgi var piekrist tiesas faktiski secinātajam, ka tiesību aizskāruma īstenošana ilgstoši un sistemātiski var būt pamats lielākas morālā kaitējuma atlīdzības noteikšanai, taču līdzās pārkāpuma ilgumam nozīme ir arī citiem apstākļiem, tostarp pārkāpuma raksturam un smagumam (sk. *šā sprieduma 9.2. punktā minētos kritērijus*).

[10] Iepriekš izklāstīto argumentu kopums ļauj secināt, ka apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par atlīdzības 1750 EUR piedziņu, neatbilst Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas noteikumiem, tādēļ tas atceļams.

Ņemot vērā, ka no tiesas noteiktās atlīdzības par nemantisko kaitējumu apmēra ir atkarīgi ar spriedumu piedzenamie tiesāšanās izdevumi, spriedums atceļams arī daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu no /pers. B/.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 42. pantam izlemjams arī jautājums par tiesas izdevumu atlīdzināšanu valstij, uz ko pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021. gada 10. jūnija spriedumu atcelt daļā, ar kuru noraidīta /pers. B/ prasība par morālā kaitējuma atlīdzības 1750 EUR un tiesāšanās izdevumu piedziņu no /pers. B/, un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore I. Lauka

Senators A. Keišs

Senatore Ļ. Kušnire